

Θεοδώρα Αντωνίου, Ιστορία Πολιτικών Ιδεών: Από τον 17^ο Αιώνα Έως τις Απαρχές του 21^{ου} Αιώνα, Σειρά: Εγχειρίδια Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου, 2016, σ. 280, Νομική Βιβλιοθήκη

Η μελέτη των πολιτικών ιδεών από ιστορική σκοπιά αποτελεί αναμφισβήτητα πολύπλοκο εγχείρημα κυρίως για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος γιατί απαιτεί ιδιαίτερα οξυμένη κριτική αντίληψη, πέρα από βαθιά γνώση του αντικειμένου, καθώς ο μελετητής έχει να ερευνήσει πληθώρα βιβλιογραφικών αναφορών, σε μεγάλο βαθμό υποκειμενικών λόγω της φύσης του αντικειμένου. Ο δεύτερος λόγος γιατί εν τέλει ο συγγραφέας καλείται να παρουσιάσει τις βασικές ιδέες μεγάλων φιλοσόφων και διανοητών με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνονται αντιληπτές στο σύνολό τους από τον αναγνώστη σε λίγες σελίδες, αναπόφευκτα αντιμετωπίζοντας σε κάθε λέξη τον κίνδυνο το πόνημα να καταλήξει σημαντικά ελλειπτικό.

Η συγγραφέας, Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Θεοδώρα Αντωνίου ανταποκρίθηκε πλήρως στην πρόκληση της συγγραφής του εγχειριδίου ιστορίας πολιτικών ιδεών. Όπως η ίδια η συγγραφέας αναφέρει στον πρόλογο του βιβλίου, η ιστορία πολιτικών ιδεών δεν είναι αντικείμενο ξηράς παράθεσης γεγονότων και απόψεων. Είναι ένα κράμα γενικής θεωρίας περί κράτους και φιλοσοφίας δικαίου. Στο βιβλίο εξετάζεται η φιλοσοφική και πολιτική σκέψη, όπως εξελίσσεται από την Αναγέννηση με τις πρώτες προσπάθειες απομάκρυνσης από το θεϊκό δίκαιο μέσω της επιστημονικής μεθόδου και του φυσικού δικαίου. Η προσέγγιση αυτή της συγγραφέως αιτιολογεί και την ενασχόλησή της με τη φιλοσοφία των νεότερων χρόνων και τη σύγχρονη φιλοσοφία. Έτσι στο βιβλίο αναλύονται τα κυριότερα φιλοσοφικά ρεύματα που επηρέασαν (και συνεχίζουν να επηρεάζουν) τόσο την εξέλιξη του κράτους, όσο και τη θέση του ατόμου από τον 17^ο αιώνα έως και σήμερα.

Το έργο χωρίζεται σε τέσσερα βασικά μέρη κυρίως με χρονολογικό κριτήριο. Στο πρώτο μέρος αναλύονται τα κυριότερα φιλοσοφικά ρεύματα του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα όπου περιλαμβάνονται ο ορθολογισμός, η ατομικιστική θεωρία του φυσικού δικαίου, θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου και ο διαφωτισμός. Ακολουθεί στο δεύτερο μέρος η ανάλυση της έννοιας του έθνους – κράτους, ο ωφελιμισμός, ο θετικισμός, ο σοσιαλιστικός ουτοπισμός και η ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Το τρίτο κεφάλαιο, που πραγματεύεται γεγονότα και ιδέες που επηρέασαν κυρίως κατά τον 19^ο και τον 20^ό αιώνα, επικεντρώνεται (και όχι άδικα) στη Γερμανία. Από την άνοδο και την πτώση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και τον ολοκληρωτισμό που ακολούθησε έως τη διαλεκτική μεταξύ Hans Kelsen και Carl Schmitt και κλείνει με του σημαντικότερους διανοητές μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το τελευταίο τέταρτο μέρος αφιερώνεται κυρίως στον πολιτικό φιλελευθερισμό και την κριτική θεωρία δικαίου του 20^{ου} αιώνα.

Στην ανάλυση των παραπάνω θεωριών ανευρίσκονται οι κύριοι εκφραστές κάθε φιλοσοφικούς ρεύματος. Πράγματι στο βιβλίο θα μπορούσε να αναζητήσει κάποιος στοιχεία για τον Galilei, τον Descartes, τον Newton, τον Grotius, τον Hobbs, τον Locke, τον Spinoza, τον Montesquieu, τον Rousseau, τον Kant, τον Mill, τον Hegel, τον Proudhon, τον Marx, τον Weber, τον Popper τον Rawls, τον Dworkin, τον Habermas και πολλούς άλλους. Σημαντικό επίσης στοιχείο είναι τα εισαγωγικά βιογραφικά στοιχεία που παραθέτει η συγγραφέας ώστε ο αναγνώστης να προσλάβει

κατά το δυνατόν καλύτερα τη διαμόρφωση της προσωπικότητας κάθε διανοητή και ως εκ τούτου να μπορεί να κατανοήσει πληρέστερα τη θεωρία του.

Σκοπός του έργου, όπως αναδεικνύεται στον πρόλογο, είναι να αποτελέσει διδακτικό εγχειρίδιο για τους φοιτητές της Νομικής Σχολής στο μάθημα της Ιστορίας Πολιτικών Ιδεών. Ωστόσο, το βιβλίο προσφέρει πολλά περισσότερα από αυτό. Προσφέρει μια συγκεντρωμένη και ευσύνοπτη παρουσίαση βασικών φιλοσοφικών ιδεών που καλύπτουν ευρύτατο χρονολογικά φάσμα, για οποιονδήποτε εκδηλώσει ενδιαφέρον για την πολιτική φιλοσοφία. Αποτελεί ένα υψηλότατου επιπέδου εισαγωγικό εγχειρίδιο για κάθε αναγνώστη και δίνει έναυσμα για περαιτέρω εμβάθυνση, εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ελληνική βιβλιογραφία.

Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, Δ.Ν., LL.M., Δικηγόρος